



Paradis på väg att försvinna?

5,6 miljoner invånare och ett av världens mest heterogena länder med upp mot 850 etniska grupper.

Majoriteten är papuaner vars förfäder kom till Nya Guinea för cirka 60 000 år sedan. Socialantropologen Berit Gustafsson, som arbetat i Papua Nya Guinea i flera år, berättar.

Papua Nya Guinea (PNG) är heterogent också när det gäller språket, med över 820 austronesiska samt flera icke-austronesiska (papuanska) ursprungsspråk, vilka tillsammans utgör inte mindre än 12 procent av världens alla språk. Det officiella språket är engelska medan folken i norra delen (Nya Guinea) kommunicerar med varandra på pidgin (tok pisin) och folken i södra delen (Papua) använder hiri motu.

Papua Nya Guinea är en parlamentarisk demokrati och val hålls vart femte år. Det senaste ägde rum i juni 2007, då hela 32 partier registrerades. Rättssäkerheten är förhållandevis god. Fria, oberoende domstolar agerar enligt brittisk förebild. Ombudsmannainstitutionen i PNG har en för regionen mycket stark ställning. Och en stor betydelse för rättstillämpning och korruptionsbekämpningen. Yttrandefriheten respekteras här, även om försök gjorts att inskränka den. Debatten är fri och kritik tillåten. Radio är en viktig nyhetskälla, inte minst eftersom läskunnigheten är begränsad.

LANDET DÄR VAD SOM HELST KAN HÄNDA

Här möts man ofta av kommentaren 'Papua New Guinea is the land of the unexpected' – man syftar ibland på positiva händelser men lika ofta menar man strömavbrott, överfall eller korruption.

Naturtillgångarna och klimatet ger goda förutsättningar för ekonomisk utveckling och läget har förbättrats under senare år, främst genom gruvdrift och gasproduktion. Pengarna används dock inte till att utveckla den lokala ekonomin och bitvis råder svåra förhållanden. Många skyller på den svaga regeringen – trots att ombudsmanen och rättsinstanser fungerar hyggligt har korruptionen bland ministrar och regeringsanställda ökat kraftigt under

senare år. Det har orsakat allvarliga brister i social service, hälsovård och infrastruktur. Den ekonomiska utvecklingen av landsbygden står mer eller mindre still. Fattigdomen ökar både i städerna och på landsbygden.

Många sjukhus saknar medicin och utrustning och man talar om HIV-epidemi, och annalkande katastrof. Enligt tidningarna upptogs 70 procent av sängarna på sjukhuset i Port Moresby av AIDS-patienter 2007. Tillsammans med arbetslöshet, brister i service och hälso-vård befarar man att HIV/AIDS kommer att bidra till att ekonomin kollapsar. Hälsodepartementet i Port Moresby uppger att landet hade 16 000 HIV-positiva 2007. Endast en bråkdel av befolkningen har testats och vanligtvis brukar man tiodubbla siffrorna för att få en mer realistisk siffra.

Det finns inga sociala skyddsnät. De som inte har arbete eller tillgång till mark får förlita sig på släktingar. De som blir över tvingas tigga, begå brott eller prostitueras. Första gången jag var här, 1990, syntes inga tiggare och fram till 1995 såg man endast ett fåtal. Idag finns tiggare på torg och utanför affärer i städerna. Handikappade och äldre men också unga pojkar, hemlösa eller utsända av sina föräldrar att tigga.

Endast en femtedel av landets befolkning har anställning inom den formella och privata sektorn. Inte ens ungdomar med bra utbildning har stora chanser till jobb. I sitt tal vid en avslutningsceremoni på ett gymnasium i Port Moresby 2006, sade rektorn till studenterna att de inte skulle förvänta sig att få arbete. Istället skulle de vara tacksamma för att de hade fått kunskaper. En studie bland arbetslösa män i Port Moresby visade att cirka 70 procent försörjde sig genom brott. De utgjorde därmed den största försörjningskategorin i den informella urbana ekonomin. Situationen har knappast blivit bättre, snarare



Den utan familj har inget skydds nät i Port Moresby. Gamla och unga tar hand om varandra så långt de kan.

tvärtom. Medan regeringar i näraliggande länder som Indonesien och Malaysia satsat på den informella sektorn där folk med få medel kan försörja sig genom till exempel gatuförsäljning för att därigenom skapa arbetstillfällen och stärka ekonomin, gör PNG:s regering tvärt om.

Den informella sektorn är för många den enda möjligheten till försörjning. I städerna är det vanligt att kvinnor och män säljer cigaretter, betelnötter, och mat på gatorna. Studier av bland annat National Research Institute i Port Moresby visar att inkomsten från gatuförsäljningen försörjer hela familjer – den används inte minst till barnens skolvgifter. Även i familjer där mannen har jobb räcker lönen ofta inte till och gatuförsäljning blir ett viktigt tillskott. Trots att gatuförsäljarna är uppskattade av allmänheten gör regeringen vad de kan för att få bort dem med motiveringen att gatuhandeln är 'skräpig'. Män, kvinnor och ungdomar som säljer sina varor utanför kontor och på allmänna platser blir ständigt utsatta för våld från polis och säkerhetsvakter (som ofta tar deras pengar och varor för egen konsumtion).

Att PNG inte haft inre stridigheter kanske beror på att de många etniska grupperna i landet är små (vissa består av mindre än hundra medlemmar). Folk, speciellt äldre, umgås helst med medlemmar av den egna gruppen, samtidigt som de inte litar på medlemmar av andra etniska grupper. Det finns ingen nationalkänsla och inte någon enad bas för ett 'folkuppror'. Det innebär inte att folk inte känner frustration över bristande service och avsaknad av ekonomisk utveckling. Denna frustration tar sig istället uttryck i olika typer av våld.

Port Moresby anses vara en av världens farligaste städer. Folk lever bakom höga staket med taggtråd, vakthundar och galler för alla fönster. Affärer stänger oftast

redan 17.30 och bussarna och 'säkra' taxi slutar kl 18.00. Privatägda taxi finns men är inte säkra, speciellt inte för kvinnor. Arbetsgivare erbjuder vanligen transport för anställda som arbetar kvällstid, som hotell och restaurang personal och sjukvårdspersonal. Sådana transporter utsätts ofta för överfall där kvinnorna förs bort och våldtas.

STYRKA OCH STOLTHET

Trots att Papua Nya Guinea ofta beskrivs som en våldsam nation, speciellt av Australien, finns det mycket som är positivt. Landet har en fantastisk, stark och levande kultur. Människorna är vänliga och hjälpsamma och sociala. Många män och kvinnor ofrfrar sina karriärer för att hjälpa folk i avlägsna trakter med att starta ekonomiska projekt och med att sprida kunskaper om hälsa och inte minst om HIV/AIDS.

Under våldet finns en enorm styrka och motivation att förändra. För att få till stånd positiva förändringar som att stoppa korruptionen, exploateringen av naturresurser och förbättra servicen till folket, krävs mer utbildning och framför allt att ursprungsfolken samarbetar. Människor är väldigt stolta och talar gärna med varandra och besökare om sin speciella etniska grupp och kultur, men är samtidigt misstänksamma och fördomsfulla mot alla andra. Regeringen poängterar hur viktigt det är att bevara mångfalden. Det är ju bra, men samtidigt undrar man om det finns ett annat motiv hos regeringen med att trycka på olikheterna. Så länge folk inte går samman kan regeringen och privata företagare fortsätta sko sig på pengar som skulle använts till att utveckla landet.

Berit Gustafsson

Socialantropolog i Göteborg